

III RIIGIKOGU

6. istungjärk. **Protokoll nr. 168 (21).**

1928.

III Riigikogu koosolek 25. mail 1928
kell 19.

Kokku on tulnud 92 Riigikogu liiget.

Valitsuse looshis: Riigivanem **J. Tõnisson**, siseminister **J. Hünerson**, põllutöominister **O. Köster**, kaubandus-tööstusminister **J. Holberg**, välisminister **H. Rebane**, sõjaminister **N. Reek**, teedeminister **A. Kerem**, haridusminister **A. Möttus**, töö-hoolekandeminister **K. Soonberg**, rahaminister **A. Teetsov**, kohtuminister **T. Kalbus**.

Päevakord:

1. Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse muutmise seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

2. Eesti-Bulgaaria vahelise ajutise kaubandusliku kokkuleppe kinnitamise seadus — III lugemisel.

3. Riigi 1928./29. a. lisaelarve nr. 1 arvel eelkrediitide määramise seadus nr. 2 — III lugemisel.

4. Raudteedevõrgu arendamise seadus — III lugemisel.

5. Raudtee ehitamiseks ning Tallinna raudteesõlme ümberkorraldamiseks maade ja ehituste sundvõõrandamise seadus — III lugemisel.

6. Tolli põhitariifide muutmise ja täiendamise seadus — III lugemisel.

7. Riigikogu VI istungjärgu lõpetamine.

Koosolekut juhatab esimees **K. Einbund**.

Sekretäri kohal abisekretär **O. Liigand**.

Koosolek algab kell 19.05 min.

1. **Päevakorra täiendamine.** Juhataja **K. Einbund**:
Avan Riigikogu koosoleku.

Päevakorra kohta on ettepanek, võtta päevakorda 1. punktiks riigi majandusnõukogu ja komisjonide täiendavad valimised. Rkl. Vain teeb ettepaneku, võtta täiendavad valimised päevakorra viimaseks punktiks.

J. Vain (stp): Asi seisab selles, et tahetakse eeloleval suvel võimaldada töötamist ka teistele komisjonidele peale riigikaitse ja väliskomisjoni. Selles mõttes on tarvis mõtteid vahetada.

Juhataja **K. Einbund**: Asun rkl. Vainu ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

Panen hääletamisele ettepaneku, võtta päevakorda riigi majandusnõukogu ja komisjonide täiendavad valimised viimaseks punktiks. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

2. **Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse muutmise seadus — redaktsioon.** Redaktsiooni komisjoni aruandja **O. Gustavson**. Seaduse lõpuredaktsioon võetakse vastu nähtava enamusega.

3. **Eesti-Bulgaaria vahelise ajutise kaubandusliku kokkuleppe kinnitamise seadus — III lugemisel.** (Tekst III Rk. 6. istungj. pr.pr. lisades, vaata sisukord.) Rahaasjanduse komisjoni aruandja **Chr. Kaarna**. Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmata vastu paragrahvide viisi ja lõpuhääletamisel redaktsiooni komisjoni andmata.

4. **Riigi 1928./29. aasta lisaelarve nr. 1 arvel eelkrediitide määramise seadus nr. 2 — III lugemisel.** (Tekst III Rk. 6. istungj. pr.pr. lisades, vaata sisukord.) Eelarve-komisjoni aruandja **A. Laur**. Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmata vastu paragrahvide viisi ja lõpuhääletamisel redaktsiooni komisjoni andmata.

5. **Raudteedevõrgu arendamise seadus — III lugemisel.** (Vaata tekst pr. nr. 167 (20), veerg 659—673.) Eelarve-komisjoni aruandja **J. Laidoner**. Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmata vastu paragrahvide viisi ja lõpuhääletamisel redaktsiooni komisjoni andmata.

6. Raudtee ehitamiseks ning Tallinna raudteesõlme ümberkorraldamiseks maade ja ehituste sundvõõrandamise seadus — III lugemisel. (Vaata tekst pr. nr. 167 (20), veerg 673—674.)

(§ 3.)

Aruandja **V. Hasselblatt**: Siin oleks vastu võtta redaktsiooni komisjoni liikmete poolt tehtud parandus, mille järgi § 3 kõlak: „Teedeministeriumile antakse õigus asuda § 1 tähendatud maa-alade ülevõtmisele pärast käesoleva seaduse maksmahakkamist ja ehituskrediidi määramist.“

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 3 ühes redaktsioonilise parandusega vastu võetud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud redaktsiooni komisjoni andmata.

7. Tolli põhitariifide muutmise ja täiendamise seadus — III lugemisel. (Vaata tekst pr. nr. 167 (20), veerg 674—681.)

(§ 1.)

Kaubandus-tööstusminister **J. Holberg**: II lugemisel jäeti apelsinide ja sidrunite pealt toll ära. Ma toaksin ette mõned statistilised andmed selle ettepaneku otstarbekohasuse üle. 1927. a. toodi sisse apelsine 43.000 kilo, see on maksnud 28.752 krooni. Sidruneid on sisse toodud 171.000 kilo, mis maksis 66.405 krooni. Sidrunid on tolli andnud riigikassale 22.000 krooni ja apelsinid 41.200 krooni. Nii, et kui meie siin tolli ära jätame, siis riigikassa kaotaks 12.300.000 senti ehk 120.000 krooni. Seni oli toll sidrunitelt 0,675 ehk 48 senti kilo pealt. Apelsinidelt oli 192 senti kilolt. Nüüd aga, nagu Läti kogemused näitavad, et kui meie tolli apelsinidelt ja sidrunitelt ära jätame, siis minu kalkulatsioonide järgi kümme korda rohkem sisse tuuakse, see on 400.000

kilo. See nõuaks valuutat 28—30 miljonit senti aastas. Nii et rahvamajanduslikult oleks niisugune valuuta väljaandmine kahjulik, ja riigikassa kaotaks aastas 12 miljonit senti tolli sissetulekut. Kui aga jääks endine norm, mina seda ettepanekut küll ei tee, vaid tahan teha nii, nagu on esitatud komisjoni poolt, nimelt 0,75 kuldfranki apelsinide ja 0,30 sidrunite tolli, siis saaks riigikassa ainult apelsinidest üle 10 miljoni tolli, nii et peaks Riigikogu veel järele kaaluma, kas meil nii järsku seda sammu teha võib, et ära öelda tollist.

Peale selle tuleb arvesse võtta, et Lätis on toll 1 kuldfrank kilolt. Esiteks on selge, et, nagu omal ajal, kui Lätis ei olnud tolli, hakkasid sealt meile sisse tulema ja nüüd hakkaks siit sinna minema, mis teatud seisukohalt otstarbekohane ei ole. Ja peale selle peame arvesse võtma, et meie omad tollid Lätiga ühtlustama peame, ja kui lätlased oma tolli alla ei lase, siis tuleb meil tõsta. Sellelt seisukohalt teeksin ettepaneku, et jääks maksma endine olukord, nagu see komisjoni poolt esitatud, nimelt et ühelt kilolt apelsinidelt 0,75 kuldfranki ja sidrunite kilolt 0,30 kuldfranki tolli jääks. Siis ei oleks meil tarvis tolle nii ruttu tõsta, sest ma arvan, muidu tuleb meil neid ehk tuleval kevadel jälle kergitada, et mitte liiale ei läheks. (Vahelhüüe keskelt: Aga Soomest tuuakse ikka sisse!) Mis salakaubana tuuakse, on ikkagi vähe. (M. Martna, stp: Inimesed sõidavad Soome ja Rootsi ja toovad kaasa!)

A. Rei (stp): Ma tahaksin kaitsta seda seisukohta, mis vastu võeti II lugemisel. Härra kaubandus-tööstusminister ütles, et apelsinide ja sidrunite sissevedu võiks meilt nõuda välisvaluutat umbes 28—30 miljoni senti ümber. Mulle on aga arstid seletanud, kes väga head asjatundjad toitluseküsimumes, et kindlasti vähemalt sellesama ja vististi isegi suurema summa võrra, mille võrra rahvas vitamiinirikkaid puuvilju tarvitab, tarvitaks tema rasvaaineid vähem, nii et rahvamajanduslikult vaatepunktilt osutuks see vast ehk koguni kasulikuks, kui meie vitamiinirikaste puuviljade söömise tagajärjel märksa vähema rasvaainete hulgaga läbi tuleme. Samuti avaldas minule üks ülikooli professor, kes jällegi on väga hea asjatundja tervishoiuküsimumustes, oma imestust selle üle, ei meil põldude jaoks kunstsõnnikut vabalt sisse veetakse, kuna meie aga vitamiinirikkaid puuvilju, mis rahva tervisele sama hädatarvilikud kui kunstsõnnik põldudele, ranga maksu alla paneme. Minu arvates on see tõesti ebanormaalne nähtus, mida teised kultuur-

maad viimastel aegadel ei tunne, ja ma tahaksin loota, et see võõrastav nähtus ka meil lõpeb. Riigikogu teeks targasti ja annaks hea tunnistuse oma arusaamisest, kui ta sellele seisukohale jääb, mis II lugemisel vastu võeti.

Juhataja K. Einbund: Kaubandus-tööstusministrilt on ettepanek: „§ 6 p. 2. Apelsinid, mandariinid, pomerantsid ja banaanid — tollimäärad kuldfranki 0,75; p. 3. Sidrunid — 0,30^{cc}, tähendab, komisjoni ettepanek vastu võtta.

Rkl. Johanson'ilt on ettepanek selleks juhuks, kui II lugemisel rkl. Martna poolt tehtud ettepanek tagasi lükatakse: § 6. p. 2 võtta „0,75^{cc} asemele „0,30^{cc}.

Rkl. Johanson palub p. p. 2 ja 3 lahus hääletada.

Panen hääletamisele kaubandus-tööstusministri ettepaneku p. 2. kohta. (Hääletatakse.) Poolt on 32 häält, vastu 41 häält, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Panen hääletamisele kaubandus-tööstusministri ettepaneku p. 3 kohta. (Hääletatakse.) Poolt on 36 häält, vastu 44 häält, seega on ettepanek tagasi lükatud. Rkl. Johanson'i ettepaneku hääletamise tarvidus langeb ära.

Asun § 1 hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 1 vastu võetud.

§ 2 võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

Juhataja K. Einbund: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud redaktsiooni komisjoni andmata.

8. Riigikogu 6. istungjärgu lõpetamine. Abiesimees **R. Penno:** Vanematekogu otsuse kohaselt teen Riigikogu juhatusel nimel ettepaneku:

„Riigikogu otsustab:

1) lõpetada käesoleva koosolekuga Riigikogu 6. istungjärg;

2) vaheajal kuni järgmise istungjärguni võimaldada töötamine riigikaitse-, välis-, rahaasjanduse-, redaktsiooni ja tollitariifide komisjonile^{cc}.

L. Johanson: Teen ettepaneku, järgmine Riigikogu koosolek pidada neljapäeval 31. mail 1928 a. kell 10 hom., võttes päevakorda: 1) Maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduse täiendamise seadus — II lugemisel. 2) Linnamavalitsuste välislaenu eest vastutamise seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek. 3) Endise „Tallinna heategeva seltsi“ varanduste korraldamise seadus — I lugemisel.

Kõik need seaduseelnõud on pakilised, need ei ole tänase koosoleku päevakorda sellepärast võetud, et taheti neid küsimusi, mis päevakorda jäeti, veel otsustada ja arvati, et nende kolme seaduse arutamiseks kulub rohkem päevi ära.

P. 1. maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduse täiendamise seaduses on puudutatud terve rida popsidele olulisi küsimusi. Linnade ja omavalitsuste laenude eest vastutamise seadus on, nagu olen juba kõnelnud, väga tähtis tööpuuduse vastu võitlemiseks, ja kui meie alles sügisel oktoobrikuus seda arutama hakkame, siis käesoleval aastal see enam mingisuguseid tagajärgi ei anna. See seadus tuleb kahtlemata enne vaheaega vastu võtta. Peale selle on terve rida teisi töid omavalitsustel ette nähtud, mispärast selle seaduse vastuvõtmine enne Riigikogu laialiminekut tarvilik on. Kui Riigikogu veel ületuleval nädalal töötab, pääseb ta väga hästi jaanipäevaks koju.

K. Ast (stp): Peale selle, mis rkl. Johanson oma ettepaneku kaitseks on öelnud, tahaksin ma veel omalt poolt kahetsust avaldada selle kohta, et ka tänavust praegust istungjärku ei ole korda läinud lõpetada nii viisi, nagu see rahvaasindusele ta töö pärast tarvilik oleks. Kui meie läinud kevadel istungjärgu lõpetasime, siis juhtisin mina sellele tähelepanu, et see ei ole mingisugune istungjärgu lõpetamine, vaid Riigikogu töö vägivaldne katkestamine. Meie ei saanud kõiki tarvilikke seadusi vastu võtta, ja mõne väga tähtsa eelnõu olime sunnitud kiires korras läbi masindama. Tol korral avaldati lootust, et Riigikogu juhatus, vanematekogu ja rühmade eneste kaasategevuse kaudu korda läheb Riigikogu tööd nii korraldada, et ei ole tarvis kevadisel istungjärgu lõpetamisel pooliku töö juurest ära minna. Kahjuks ei ole need lootused täide läinud. On juba ette näha, et Riigikogu enamuse otsustab istungjärgu lõpetada. Sellepärast ei saa konstateerimata jätta, et ka nüüd oleme jälle kaks ütlemata suure tähtsusega seaduseelnõu vastu võtnud niisuguses kiires korras, nagu see töö enese pärast ei oleks pidanud sündima. Teiseks jäeti mitmed tähtsad seaduseelnõud üldse

vastu võtmata, et aga koju jõuda. See ei ole hea töötamise viis ja see ei peaks ometi meie parlamendi praksiseks jääma. Meie peaksime püüdma oma tööd korraldada nii, et istungjärgu lõputoid ei lõigataks, vaid korrapäraselt lõpetataks.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Johanson'i ettepanek tagasi lükatud. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on juhatause liikme Penno ettepanek vastu võetud.

9. Riigi majandusnõukogu ja Nähtava enamusega valitakse: riigi majan-

komisjonide täiendavad valimised. dusnõukogusse Riigikogust tagasiastunud F. Akel'i asemele rkl. Leesment (krst); rahaasjanduse komisjoni rkl. Veiss'i asemele rkl. H. Martinson (tp); maakomisjoni rkl. Maurer'i asemele rkl. H. Martinson (tp).

Juhataja **K. Einbund**: Päevakord on läbi.

Lõpetan Riigikogu koosoleku ja ühtlasi ka Riigikogu 6. istungjärgu.

Koosolek lõpeb kell 20.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu Esimees **K. Einbund**.

Abisekretär **O. Liigand**.